

SECVENȚA PRIMELOR ZILE CARE AU URMAT DICTATULUI DE LA VIENA ÎN JUDEȚUL BIHOR

Augustin ȚĂRĂU¹

THE SEQUENCE OF THE FIRST DAYS THAT FOLLOWED THE VIENNA DICTATION IN THE BIHOR COUNTY

ABSTRACT

The Vienna dictate, through its consequences, was the culmination of the crisis in Romanian-Hungarian relations on the issue of Transylvania. For Romanians, the moment of the Great Union on December 1, 1918 was the fulfillment of a dream of centuries and a well-deserved crowning of an effort marked by the long series of sacrifices on the altar of this ideal. For the Hungarian side, the failure of August 30, 1940 was perceived as a culmination of efforts to reconstitute the mythical kingdom of St. Stephen, political and diplomatic efforts undertaken beside the Axis powers. The implementation of the decision of August 30, 1940 triggered both a long series of problems at the level of the authorities put in the situation of moving beyond the new borders and a long series of individual or collective dramas at the level of the Romanian population. The Hungarian side carried out – even then, but also after the return of Northern Transylvania between the borders of Romania –, a real journalistic torrent to justify its right over the territory lost by the Treaty of Trianon. Instead, the Romanian side limited itself to printing works „in reply” to the various studies launched on the international book market by Hungarian historians, thus achieving a real and strange tandem of book appearances on this topic, tailored to a typical already established, in which, after signaling the presence of a „new history” under Hungarian signature, the Romanian „replica” is printed shortly and almost always „to order”, trying late and with little chance to correct the perception already planted in the mind of the reader foreign to the Hungarian version.

Following the research of a volume of documents, totaling approximately 10 linear meters, this study aims to describe the tragedy experienced by the over 30,000 refugees who settled in Beiuș – coming from the counties of Maramureș, Satu Mare, Sălaj, Cluj and even from Ukraine Subcarpathian –, but also the hardships faced by the Prefecture of Bihor County, moved from Oradea to Beiuș. Until the publication of a series of volumes of documents, which will include the statements given by the refugees to the Italian-German joint commission in charge of investigating the abuses of the Hungarian authorities, we limit ourselves to outlining some of the aspects related to the Bihor authorities in the period immediately following the Dictation.

Keywords: evacuation of the Romanian administration, needs generated by waves of refugees, stages of advancement of the Hungarian army, withdrawal of the Romanian army, inhuman treatment.

Problema Transilvaniei, analizată prin prisma momentului vârfului ei de criză întruchipat prin Dictatul de la Viena, a făcut obiectul mai multor cercetări,

---

¹ Muzeograf, Muzeul Orașului Oradea-Complex Cultural, Oradea;
e-mail: gustav_arhive@yahoo.com.

situându-se constant în sfera de preocupări atât a istoricilor maghiari, cât și a celor români. Dacă partea maghiară a perceput evenimentul ca pe o încununare a eforturilor de reconstituire a miticului regat al Sfântului Ștefan, căutând în permanență să justifice sau să mascheze dimensiunile crimelor și ororilor săvârșite pe teritoriul ardelean, partea română s-a mărginit să pună sub tipar lucrări „în replică” la diferitele studii lansate pe piața internațională de carte de către istoricii unguri. Asistăm așadar la un veritabil și ciudat tandem al aparițiilor livrești pe această temă, croit după un tipic deja consacrat, în care după semnalarea prezenței vreunei „noi istorii” sub semnătură maghiară la scurtă vreme și aproape întotdeauna „la comandă” se tipărește și „replica” românească, încercând tardiv și cu puține șanse să corecteze percepția sădită deja în mintea cititorului străin de varianta maghiară. O primă cauză pentru elucidarea acestui fenomen ar fi absența unei infuzii de capital în sectorul cercetării istorice și implicit al tipăririi lucrărilor de gen, conjugată cu dezinteresul fățiș manifestat de autorități, în ciuda mult trâmbițatelor „campanii de imagine”, care din păcate se situează numai la nivelul de bune intenții.

În acest context, pentru cercetare reprezintă o adevărată mană cerească gestul vreunui mecenat care se oferă să sprijine tipărirea unor lucrări de istorie.

Ne propunem să prezentăm în articolul de față aspecte inedite ale dramei românești derulate de-a lungul celor patru ani de administrație horthystă, desigur până la stadiul atins în acest moment în cercetarea izvoarelor de arhivă. Volumul mare de documente, însumând aproximativ 10 metri liniari, descrie în filele unităților sale tragedia trăită de cei peste 30.000 de refugiați care au poposit la Beiuș, venind din județele Maramureș, Satu Mare, Sălaj, Cluj și chiar din Ucraina Subcarpatică. Prefectura județului Bihor, mutată de la Oradea la Beiuș, a trebuit să facă față unor grele încercări, reclamate nu numai de dificultățile legate de evacuarea administrației românești din teritoriul cedat, ci și de reorganizarea administrativ-teritorială a preturilor, notariatelor și comunelor, în condițiile în care o bună parte dintre localități s-au văzut izolate de noua reședință a județului din pricina frontierei care secționa căile de acces, șoselele și liniile ferate. Acestor necazuri li s-au adăugat nevoile de încartiruire, asistență sanitară și hrană solicitate de miile de refugiați. Până la publicarea unei serii de volume de documente care vor cuprinde declarațiile date de refugiați în întâmpinarea comisiei mixte italo-germane însărcinată cu cercetarea abuzurilor autorităților maghiare, ne limităm să creionăm câteva din aspectele legate de activitatea autorităților bihorene în perioada imediat următoare parafării Dictatului.

*

Semnalul ocupării teritoriului Transilvaniei de Nord a fost dat în seara zilei de 4 septembrie, prin ordinul de zi transmis de Horthy armatei maghiare. Armatele I și II ungare au ocupat spațiul în cauză, în nouă etape, în intervalul 5-13 septembrie, iar administrația militară s-a instalat aici în 12 septembrie 1940, conform Ordinului Consiliului de Miniștri 6.440/1940, „privitor la extinderea asupra teritoriilor răsăritene și ardeleno realipite Sfintei Coroane Ungare”. La 16 noiembrie a fost organizat Corpul IX Armată Ungar cu comandamentul la Cluj, pe lângă care mai exista și Comandamentul Apărării Graniței (Târgu Mureș), în secuime.

În zonele vestice, autoritățile române au avut la dispoziție, așa după cum s-a văzut, doar câteva zile pentru a se retrage (între 1-4 septembrie 1940). Armata a II-a, cu un efectiv de 102.000 militari, a operat în zona Oradea-Cluj, iar Armata a I-a, cu 208.000 militari, a operat la Nord-Est de prima. Avansarea armatei în Transilvania a

fost preconizată să se desfășoare pe parcursul a nouă zile, începând cu data de 5 septembrie, ora 7, când prima unitate ungară a trecut frontiera la Sighetu Marmăției. Marșul trebuia să fie încheiat la 13 septembrie, după miezul nopții.

În Transilvania interioară, datorită nesincronizărilor ivite, ungurii au înregistrat unele întârzieri în atingerea obiectivelor propuse, încât comandamentul maghiar s-a văzut nevoit să trimită înainte, de pe linia Cluj-Dej-Năsăud spre Sfântu Gheorghe, Corpul Rapid Ungar („Gyorshadtest”), pentru a securiza frontiera răsăriteană. Grosul unităților n-a ajuns la destinație decât pe 18 septembrie. Cele nouă etape de înaintare cuprindeau fiecare câte un spațiu de aproximativ 40-80 kilometri, urmând traseul unor segmente de cerc, concentrice, dinspre frontiera nordică spre cea sudică:

Etapa I	5.09.1940	Carei, Satu Mare, Sighetu Marmăției, Ocna Șugatag
Etapele II-III	6-7.09.1940	Oradea, Salonta, Șimleu Silvaniei, Baia Mare, Năsăud, Marghita, Borșa
Etapa IV	8.09.1940	Zalău, Dej, Beclean, Bistrița
Etapa V	9.09.1940	Huedin, Gherla, Reghin
Etapa VI	10.09.1940	Târgu Mureș, Praid, Gheorghieni
Etapa VII	11.09.1940	Cluj, Odorheiu Secuiesc, Cristuru Secuiesc, Miercurea Ciuc
Etapa VIII	12.09.1940	Baraolt, Scaunul Ciuc
Etapa IX	13.09.1940	Sfântu Gheorghe, Târgu Secuiesc

Prefectura județului Bihor a fost contactată de către Ministerul de Interne în noaptea dinspre 30 spre 31 august, la ora 1 și 15 minute, printr-o telegramă ce conținea o serie de recomandări privitoare la atitudinea ce urma să fie adoptată atât de către autorități, cât și de către populație față de administrația maghiară ce avea să se instaleze în scurtă vreme în teritoriul cedat Ungariei. Tonul patetic, dar în același timp imperativ al documentului trădează starea de disperată neputință în care se zbătea regimul carlist, confruntat nu numai cu realitatea amputărilor teritoriale deja operate, ci și cu pericolul unor noi rapturi în viitor: „Se impune tuturor o cuminenie desăvârșită – dispunea ministerul –, pentru ca nu cumva prin dezordine să ajungem la situații mai grave, care ar putea pune în pericol existența noastră ca stat independent”². Recomandarea s-a dovedit a nu fi tocmai întâmplătoare, deoarece, așa după cum relatează corespondentul de presă la Budapesta al ziarului american „The New York Times”, cercurile politice din capitala ungară mizau pe o eventuală rezistență din partea autorităților și populației românești din teritoriile cedate, situație care ar fi oferit armatei maghiare pretextul invadării întregii Români³.

Guvernării au luat în calcul și posibila declanșare a procesului de epurare etnică sub auspiciile administrației maghiare, bănuială care s-a și materializat ulterior, așa încât prefectul era îndemnat să depună toate eforturile pentru a convinge „populația românească din teritoriile pierdute să fie liniștită, să rămână pe loc în mod ostentativ, chiar în mod dârș și strâns uniți poporul cu pătura intelectuală”, să ceară

² Serviciul Județean Bihor al Arhivelor Naționale (în continuare: SJBhAN), Fond *Prefectura Județului Bihor-Beiuș*, dosar 2/17.861/1940, f. 88-89.

³ *The New York Times*, din 1 septembrie 1940 (apud Vasile Pușcaș, *Transilvania și aranjamentele europene*, Cluj-Napoca, Fundația Culturală Română, 1995, p. XVIII).

concursul elitei românești, „pătura intelectuală de toate gradele” care trebuia lămurită „să nu păărăsească poporul, să rămână în mijlocul său, servind de călăuză ca și în trecut, îndemnându-l la unire și la muncă dâră”⁴. În textul telegramei se făcea apel și la reprezentanții minorității maghiare ardelene. Aceștia erau rugați „să impună co-naționalilor lor abținerea de la orice provocare pentru a se evita generalizarea dezordinilor”, invitație căreia, din păcate, nu i s-a dat curs, etapele ocupării Ardealului de Nord fiind caracterizate tocmai prin acțiuni de intimidare și teroare la adresa românilor. Același corespondent de presă atenționa în paginile ziarului din 10 septembrie că tot mai mulți civili și militari unguri îndemnau armata lor să înainteze „spre București”⁵. Budapesta spera, pe fondul haosului ce domnea la București în urma abdicării regelui Carol II, urmată de mașinațiunile politice pentru acapărarea puterii, într-o reevaluare a problemei transilvane în direcția satisfacerii unor viitoare solicitări teritoriale. Conștient de dimensiunea acestui pericol, generalul Antonescu, în urma analizei tuturor componentelor sumbrului tablou al toamnei anului 1940, avea să constate că armata română, „neînarmată și complet demoralizată”, se afla în incapacitatea de a apăra ființa statului nostru. „Dacă frontierele române sunt atacate acum – spunea generalul –, ar putea fi una din cele mai mari catastrofe din istorie”⁶.

La 1 septembrie, ministrul de interne, generalul David Popescu, a revenit cu o nouă telegramă, adresată tuturor prefecturilor județelor care făcuseră obiectul „arbitrajului” de la Viena, în care erau indicate principiile conform cărora trebuia gestionată evacuarea, precum și inventarul principalelor bunuri care urmau să fie transportate peste noua frontieră. Cu această ocazie au fost stabilite și reședințele provizorii ale prefecturilor strămutate din teritoriul cedat. Administrația Ținutului Someș se muta la Turda, Prefectura județului Bihor de la Oradea la Beiuș și Caransebeș, Prefectura județului Satu Mare la Lugoj, Prefectura județului Sălaj de la Zalău la Deva, Prefectura județului Cluj la Turda, Sibiu și Râmnicu Vâlcea, Prefectura județului Mureș de la Târgu Mureș la Blaj, iar prefecturile scaunelor secuiești, Odorheiul la Sighișoara, Sfântu Gheorghe la Brașov și Miercurea Ciuc la Ploiești. În finalul documentului, prefectii erau din nou îndemnați să solicite „poporului să rămână la locul lui, pentru a se afirma și mai departe entitatea românească”⁷.

În ce privește județul Bihor, în aceeași zi, secretarul de stat Modolea a transmis și ordinea de evacuare a administrației plaselor. Pe 2 septembrie trebuiau îmbarcate bunurile preturilor plaselor Marghita și Săcuieni, cărora le erau puse la dispoziție 24 și respectiv 26 de vagoane de marfă. Bunurile Prefecturii și cele ale Preturii plasei Centrale urmau să fie evacuate în intervalul 2-5 septembrie, în acest scop fiind destinate 200 de vagoane⁸. La aflarea veștii, un grup de studenți orădeni a demonstrat în fața localului Consulatului German din Oradea, huiduindu-l pe consulul Schuster. Indignat, acesta din urmă a înaintat ulterior o notă de protest prefectului, generalul Todoruț⁹. În Oradea domnea însă o falsă stare de calm, întreținută numai de prezența puținelor efective militare rămase pentru predarea cazărmilor.

---

⁴ SJBhAN, *fd. cit.*, f. 88-89.

⁵ *The New York Times*, din 10 septembrie 1940 (apud V. Pușcaș, *op. cit.*, p. XXI).

⁶ *Ibidem*, din 21 septembrie 1940 (apud *Ibidem*, p. XXVI).

⁷ SJBhAN, *fd. cit.*, dosar 2/17.862/1940, f. 91-96.

⁸ *Ibidem*, dosar 2/17.863/1940, f. 102.

⁹ *Ibidem*, dosar 2/17.867/1940, f. 108.

Aparatul administrativ strămutat la Beiuș avea de rezolvat o serie de probleme legate de instalarea serviciilor în noile localuri și de cazarea funcționarilor mutați odată cu prefectura. Până la 13 septembrie se stabiliseră la Beiuș 27 de funcționari, opt servitori și indententul prefecturii, șase funcționari de la Serviciul Tehnic, trei pretori, cinci funcționari de la preturi, 32 de notari și nouă grefieri comunali. De la Primăria municipiului Oradea veniseră 22 de funcționari, 10 oameni de serviciu și alți trei funcționari de la Întreprinderile comunale. Urmău să mai vină și alți angajați ai Primăriei Salonta și ai primăriilor comunale, care – raporta prefectul – „sosesc zilnic, fiind alungați de autoritățile maghiare”¹⁰.

Până pe 14 septembrie Prefectura reușise să întocmească un tablou, cât de cât grăitor, în legătură cu dimensiunile teritoriale și umane suferite de județul Bihor ca urmare a aplicării samavolnicului Dictat. Căzuseră în mâinile ungarilor, complet, plasele: Marghita cu 44 comune, Săcuieni cu 11 comune și Sălard cu 29 comune. Din plasa Salonta au rămas în România următoarele notariate: Ant, Arpășel, Boiu, Ciumeghiu, Ghiorac, Homorog, Tămașda, cu comuna Regina Maria, și Tulca. Din plasa Centrală a rămas la noi un singur notariat, anume Mierlău, cu comunele: Hidișelu de Jos, Hidișelu de Sus, Șumugiu, precum și comunele Șauaieu, Sântelec și Felcheriu, al căror sediu notarial a căzut în Ungaria. Din plasa Aleșd ne-au rămas, fără sedii notariale, comunele Damiș, Călătea și Dobricionești, iar din plasa Tileagd ne-a rămas circumscripția notarială Șerghiș, cu comunele Șerghiș, Surduc, Fâșca și Vârciorog. Tot din această plasă ne-au rămas, cu sediile notariale în Ungaria, următoarele comune: Hotar, Subpiatră, Tilecuș, Sărând, Chijic, Borșea, Copăcel.

Cifra finală se ridica la 82 circumscripții notariale cu 182 comune rurale pierdute, respectiv 61 circumscripții notariale cu 238 comune rurale și comuna urbană Beiuș rămase în România.

Teritoriul Bihorului românesc avea o suprafață de 4.390 kilometri pătrați, cu o populație de 220.259 locuitori, conform recensământului din anul 1930, repartizați după cum urmează:

1. Plasa Aleșd: cu 3 comune și 2.569 locuitori;
2. Plasa Beiuș: 62 comune, 51.086 locuitori;
3. Plasa Beliu: 30 comune, 20.178 locuitori;
4. Plasa Ceica: 47 comune, 34.494 locuitori;
5. Plasa Centrală: 6 comune, 5.245 locuitori;
6. Plasa Salonta: 9 comune, 18.944 locuitori;
7. Plasa Tileagd: 11 comune, 11.639 locuitori;
8. Plasa Tinca: 26 comune, 39.074 locuitori;
9. Plasa Vașcău: 44 comune, 32.042 locuitori;
10. Comuna urbană Beiuș: 4.988 locuitori;

Total: 239 localități – 220.259 locuitori.

Cu prilejul evacuării, din efectivul de 75 funcționari și oameni de serviciu de la Prefectura județului Bihor și preturile din județ se refugiaseră până la acea oră 32 funcționari și 10 oameni de serviciu. Au rămas în Ungaria 13 funcționari și nouă oameni de serviciu. Din efectivul intern al Serviciului Tehnic, care în total avea 14 funcționari și doi oameni de serviciu, se refugiaseră opt funcționari, rămânând în Ungaria șase funcționari și doi oameni de serviciu. Efectivul extern al Serviciului

---

¹⁰ *Ibidem*, dosar 2/18.050/1940, f. 137.

Tehnic județean se compunea din cinci picheri și 59 cantonieri. Dintre aceștia, au rămas în Ungaria cinci picheri și 25 cantonieri, iar restul de cinci picheri și 29 cantonieri se găseau pe teritoriul rămas României; la o privire mai atentă, se observă că cifrele nu concordă.

Se mai refugiaseră patru pretori, 38 notari, 37 funcționari și oameni de serviciu de la Primăria municipiului Oradea și Întreprinderile Comunale Oradea, 21 funcționari și personalul de serviciu de la comuna urbană Salonta și 14 funcționari de la notariate.

Funcționarii și oamenii de serviciu de la Prefectura județului au fost încartiru-iți împreună cu instituția în localitate, în mod provizoriu, în localul „Școalei Normale de Învățătoare pentru copii mici” din Beiuș. Funcționarii refugiați de la diferitele notariate au fost plasați de asemenea în mod provizoriu în județul nostru la notariate.

De la un număr de 12 plase câte avusese înainte de „arbitraj”, Bihorul se reorganiza acum la nivelul a opt plase, alături de cele rămase intacte urmând a se înființa plasa Crișul Negru, plasa Holod, plasa Șerghiș și plasa Sudrigiu. Comunele rămase fără reședință notarială urmau să formeze în viitor noi circumscripții notariale:

1. Borșa, Chijic, Copăcel și Sărand, care au aparținut circumscripției notariale Săcădat, formau un notariat cu reședința la Copăcel, deoarece comuna Săcădat a rămas în Ungaria;

2. Comunele Hotar și Subpiatră, rămase din notariatul Țețchea (plasa Tileagd), împreună cu comuna Călățea din notariatul Peștere, rămas în Ungaria, formau un notariat cu reședința în comuna Hotar;

3. Comuna Damiș din plasa Aleșd se anexa notariatului Roșia din plasa Beiuș;

4. Comunele Felcheriu și Sântelec, rămase din plasa Centrală, din notariatele Sânmartin și Oșorheiu, se anexau la notariatul Tășad din plasa Ceica;

5. Comuna Șauaieiu, rămasă din plasa Centrală (notariatul Apateu), forma un notariat independent ce va aparține plășii Tinca;

6. Comuna Tilecuș, rămasă de la notariatul Tileagd, se anexa la notariatul Șerghiș¹¹.

Pe la mijlocul lunii septembrie au început să se facă prezente și primele efecte ale tratamentului inuman aplicat de autoritățile maghiare populației românești. Pe 15 septembrie, capitala era informată că „șaizeci de familii de coloniști din comuna urbană Salonta au fost alungate de jandarmii maghiari de la casele lor și trecuți peste frontieră, după ce au fost terorizați, bătuți și jefuiți”, și că „zilnic ne sosesc oameni crunt bătuți de jandarmii și armata maghiară”¹². Pretura plasei Tinca a și declanșat o anchetă în legătură cu soarta acestor nenorociți ai sorții. În material se relatează că cele „circa 60 de familii s-au refugiat în comuna Tulca, rămasă în România, deoarece în comunele lor de origine nu au mai găsit adăpost, și astfel sunt siliți să staționeze sub cerul liber, ori în colibe făcute provizoriu din paie. Acești coloniști, ajunși la cea mai dezastruoasă stare materială și morală, trăiesc în cea mai mare mizerie, alături de copii lor și [sunt] expuși diferitelor boli în urma frigului și a ploilor în care trebuie să stea. Această categorie nenorocită de plugari își țin vitele sub cerul liber, fără furaje, ținându-le numai cu iarba ce o pasc.

¹¹ *Ibidem*, seria *Actele subprefectului*, dosar 32/1940, f. 52-65.

¹² *Ibidem*, Fond *Prefectura Județului Bihor-Beiuș*, dosar 2/18.075/1940, f. 149.

Coloniștii așezați în mod provizoriu în comuna Tulca, își aveau până în prezent casele la pusta «Köleser», rămasă în Ungaria. Parte din pământ a rămas din norocire în România, iar în teritoriul cedat, respectiv în pusta «Köleser», rămânându-le 107 iugăre, loturi primite în calitate de coloniști, și circa 60 iugăre pământ cumpărat de diferiți particulari.

Acestor coloniști le-au mai rămas în teritoriul cedat, în pusta «Andács», circa 130 iugăre de pământ, reușind să-și salveze numai cerealele culese, furajele, o mare parte din cereale, mobilierile și recolta încă neculeasă de pe câmp rămânând acolo.

Cu prilejul refugierii lor din Salonta au fost supuși celei mai barbare maltratări, bătuți și batjocoriți. Colonistului Petrilă Costan, după ce i s-a luat de către soldații unguri 4.000 de lei, a fost crunt bătut, împrejurare în urma căreia astăzi este grav bolnav la pat. În timpul nopții au fost supuși diferitelor interogări pentru a destăinui anumite secrete și tot atunci [au fost] bătuți și chinuți în cel mai crunt mod.

Din declarațiile date de către aceștia rezultă că locuitorul Cristea Iosif din comuna Mădăras, rămasă în teritoriu cedat, fost comandant al Gărzii Naționale, a fost bătut în așa fel încât pe data de 16 septembrie 1940 a și încetat din viață.

Casele coloniștilor, rămase dincolo de frontieră, din informațiunile primite sunt locuite de astăzi de către țigani și de diferite elemente și haimanale din Salonta. Dată fiind această situație și în urma informațiilor primite de la refugiații mai recent, acești coloniști nu mai au nădejdea să-și poată transporta avutul ce le-a rămas, fiind amenințați cu toții cu moartea¹³.

O undă de speranță s-a ivit în inimile românilor odată cu preluarea destinului țării de către generalul Antonescu. Acest sentiment răzbate limpede din telegrama de felicitare care i-a fost adresată noului conducător de către prefectul județului în numele tuturor bihorenilor: „În ziua când ați luat în mână frâiele destinului nostru național – spune prefectul – românii din Bihorul mutilat și atât de încercat și-au recăpătat toată nădejdea în ziua dreptății și vă doresc din toată inima viață lungă, pentru a da neamului românesc orizonturi noi și a-l așeza definitiv și puternic în drepturile și în hotarele sale naturale pe care nimeni să nu le poată nărui. Dumnezeu să vă ajute”¹⁴. După numai câteva zile, mai precis pe 11 septembrie, intuind planurile necurate ale conducerii mișcării legionare, generalul a lansat un „Apel către Țară”, document prin care cerea tuturor românilor să participe la reclădirea patriei într-un spirit de muncă și disciplină:

„În Țară și mai ales în Capitală au început să se agite unele mișcări cu caracter anarhic. Am redat poporului libertățile care i-au fost smulse. Am făcut-o pentru ca aceste libertăți să fie folosite numai la ridicarea Statului.

Cine le folosește la prăbușirea prin anarhie, devine dușmanul Nr. 1 al acestui neam. Generalul Antonescu nu amenință pe nimeni, dar nici nu șovăie. El a venit să facă tuturor dreptate; să dea tuturor puțința să trăiască omenește; să facă să înceteze dezmățul sus și să înceapă bunul trai jos.

El va reclădi Statul începând de la temelia sa. După el, la temelia Statului au stat și vor sta întotdeauna muncitorul agricol de la țară și muncitorul de la orașe – funcționar și lucrător. De la ei voi porni și pe ei voi organiza toată forța de producțiune

¹³ *Ibidem*, dosar 2/18.098/1940, f. 154.

¹⁴ *Ibidem*, seria *Actele subprefectului*, dosar 3/17.845 și 17.842/1940, f. 149-151.

și de rezistență a viitorului Stat. Dintre ei voi da puțină să se ridice elitele sănătoase ale producției și conducătorii de mâine ai Statului.

Însă, pentru ca să pot să înfăptuiesc această sfântă datorie către voi și către istorie, îmi trebuie liniște și ordine, îmi trebuie să-mi dați timp și ascultare. De aceea anunț pe toți, oricine ar fi ei și pe orice s-ar rezema, să intre imediat în ordine.

Independența și libertățile voastre vor fi primejduite dacă țara nu intră în ordine, nu se pune pe muncă și dacă nu se reconstituie repede forțele care pot asigura și rezistența și înălțarea.

Pentru a atinge acest țel, trebuie o singură mână conducătoare care să transforme într-o singură voință și o singură forță creatoare toate puterile și toate voințele răslețite ale acestui neam. Nu încercați să slăbiți prin dezordine această mână.

Ea va alina cu părintească dragoste, atât cât îi este cu puțință, în lipsurile și dezordinea actuală, toate suferințele; dar va pedepsi cu toată asprimea toate încercările ce s-ar face de a se da ultima lovitură Statului. Fiindcă trebuie să oprim prăbușirea în anarhie și sclavie”¹⁵.

Am reușit să surprindem aici numai o mică parte a evenimentelor tragice petrecute în primele zile de după cedarea Ardealului de Nord, urmând să extindem în viitor cercetările și să publicăm informațiile depistate.

---

¹⁵ *Ibidem*, Fond Prefectura Județului Bihor-Beiuș, dosar 2/18.066/1940, f. 140.

ANEXE

I

București, 31 august 1940 – Telegramă a Ministerului de Interne adresată Prefecturii județului Bihor, prin care se dispune evacuarea părții de Nord-Vest a județului, cedată Ungariei.

„Telegramă

Prefectura județului Bihor

București 19295-260-31-24. Data 31, ora 1, minute 15

Domnule Prefect – față de situația creată prin hotărârea de la Viena, hotărâre dureroasă pentru neamul românesc, se impune din partea tuturor o cuminenie desăvârșită, pentru ca nu cumva, prin dezordine să ajungem la situații mai grave, care ar putea pune în pericol existența noastră ca stat independent. De aceea, ca păstrător al ordinii publice, vă îndemn a lua imediat contact cu toți reprezentanții vieții noastre publice și de a se începe de îndată o propagandă intensă, în sensul ca populația românească din teritoriile pierdute să fie liniștită, să rămână pe loc în mod ostentativ, chiar în mod dârș și strâns uniți poporul cu pătura intelectuală. Îndemnați pătura intelectuală de toate gradele să nu părăsească poporul, să rămână în mijlocul său, servind de călăuză ca și în trecut, îndemnându-l la unire și la muncă dârșă. Ardelenii cunosc pe noii stăpânitori și n-au motiv a se teme de ei, fiindcă I-au înfruntat în timpuri mult mai critice ca cele de azi. Autoritățile vor rămâne și ele pe loc pentru a veghea la ordine și liniște, până la momentul predării. Luați contact cu reprezentanții minoritari, rugându-i să impună conaționalilor lor abținerea de la orice provocare pentru a se evita generalizarea dezordinilor care ne-ar putea duce pe toți la situații dureroase și pentru ca predarea teritoriilor să se facă în liniște și cât mai civilizat.

Ministru de Interne, General David Popescu. 1704-31/8/1940.

Primit 31 august 1940. General Todoruț”.

(SJBhAN, Fond *Prefectura Județului Bihor-Beiuș*, dosar 2/17.861/1940, f. 88-89).

II

București, 1 septembrie 1940 – Telegramă a Ministerului de Interne, prin care sunt dispuse normele de evacuare a bunurilor și populației din teritoriile cedate Ungariei, precum și atitudinea pe care trebuie să o manifeste românii rămași în aceste teritorii față de autoritățile maghiare.

„Telegramă

Extraurgent cu precădere Bihor

București 9297-62-2

În vederea executării hotărârii de la Viena se ordonă următoarele: evacuarea va fi călăuzită de ideea că unitățile administrative și întreprinderile comunale rămase în teritoriile cedate trebuie să poată funcționa și mai departe ca și în prezent, să nu lăsăm fraților noștri părăsiți impresia că-I despuim de bunurile ce aparțin comunelor lor, iar noilor stăpânitori să nu le oferim prilejul de a ne acuza de vandalism și de a ne critica din nou. Principal se vor evacua numai bunuri ce ar constitui în adevăr o valoare netăgăduită și care ne aparțin nouă ca documentare istorică, care intră în patri-

moniul nostru național, în principal mobilierul primăriilor, prefecturilor, preturilor, polițiilor și posturilor de jandarmi. (...) ¹⁶ va rămâne pe loc. Ținutul va evacua mobilierul său în întregime. Tablourile familiilor regale și ale bărbaților de stat se vor distribui acelor care doresc să păstreze asemenea amintiri, evacuându-se numai tablourile, bronzurile, bibelourile și alte statuete care au o valoare artistică ori istorică de netăgăduit. Se vor evacua toate statuile membrilor familiilor regale sau ale bărbaților de stat români, ori unde ar fi ele așezate. Se va evacua numai arhiva secretă, îndeosebi de la jandarmi și poliție. Ținutul va evacua toată arhiva. Se vor evacua studiile de monografie, statisticile, hărțile geografice, graficele și orice studii care ne interesează pe noi românii, ca element etnic în ținuturile cedate. Se vor evacua bibliotecile, muzeele ce aparțin comunelor, județului, ținutului sau statului, și numai piesele rare care ne privesc direct pe noi ca popor dominant în Ardeal. Se vor evacua planurile, un exemplar din toate lucrările, de orice fel, executate de comune, județ, stat, luându-se și fotografiile după lucrările executate. Se vor evacua autoturismele autorizaților, autocamioanele și mașinile rutiere da la serviciile tehnice județene și ținut. Se vor evacua materialele de construcții aflate în depozite sau pe teren, neîntrebuințate, și numai dacă constituiesc ceva rar. Arme, telefoane, cauciucuri, piese de schimb pentru autovehicule etc. se vor evacua. Acolo unde există cazărțile jandarmilor, ale personalului polițienesc sau de salubritate publică, construite și înzestrate de autoritatea românească, mai ales paturi, lenjerii de paturi, se vor evacua. Valorile bănești și numerarul aflat în casele comunelor, ale serviciilor tehnice județene, ale întreprinderilor comunale și ale ținutului, care va rezulta după ce personalul va fi plătit pe două luni, cu anticipație. Nu se vor degrada clădirile, mobilele, inventarul rămas, sub nici o formă. Telefoanele ce aparțin comunelor, județelor, ținuturilor, rămân intacte. Întreprinderile comunale, în deosebi, trebuiesc lăsate în cea mai bună stare de funcționare. Toate actele bănești și registrele vor fi încheiate la zi pentru a se evita orice fraudă. În ceea ce privește evacuarea populației, veți respecta indicațiile din ordinul nostru telegrafic dat azi 31.08, îndemnând poporul să rămână la locul lui, pentru a se afirma și mai departe entitatea românească. Funcționarii de origine etnică română pot să-și evacueze familia și avutul, luând strictul necesar și lucrurile de valoare. Dintre ceilalți funcționari, se vor evacua numai aceia a căror viață ar fi periclitată din cauza atitudinii din trecut. Funcționarii vor rămâne pe loc pentru predarea serviciilor ce au azi. Jandarmeria și populația se va evacua numai după predarea întregă. Evacuarea cade în sarcina prefecturilor. Ele vor primi norme de evacuare de la toate ministerele. Față de aceste cereri, veți calcula și cere vagoanele necesare, formând trenurile zilnice începând cu 3 septembrie curent. Ținutul Someș se va putea muta imediat la Turda. Formațiunile administrative vor evacua astfel: Oradea la Beiuș și Caransebeș, Satu Mare la Lugoj, Zalău la Deva, Clujul la Turda, Sibiu și Râmnicu Vâlcea, Târgu Mureș la Blaj, Odorhei la Sighișoara, Sfântu Gheorghe la Brașov, Miercurea Ciuc la Ploiești. Prefecturile se vor strădui să păstreze liniștea și viața normală până în momentul predării. Veți raporta zilnic, la ora 20, mersul evacuării. Luați măsuri pentru pregătirea cartiruirii în orașele respective.

Ministrul Internelor General David Popescu. 37. 1/9/1940”.

(SJBhAN, Fond *Prefectura Județului Bihor-Beiuș*, dosar 2/17.862/1940, f. 91-96).

---

¹⁶ Text lipsă.

III

București, 1 septembrie 1940 – Telegramă a Ministerului de Interne adresată Prefecturii județului Bihor prin care este stabilită ordinea evacuării administrației din teritoriile cedate Ungariei.

„Telegramă

Prefectura județului Bihor-Oradea

București, 19-1910, 45, 1, 45

Evacuarea se face prin stațiunile de îmbarcare și în zilele următoare: Marghita 24 vagoane, 2 septembrie. Stop. Săcuieni 26 vagoane, 2 septembrie. Stop. Oradea 200 vagoane, în zilele de 2, 3 și 4, 5 septembrie. P[entru] Ministrul Internelor, Modolea. 13508 A. 1 septembrie 1940”.

(SLBhAN), fond *Prefectura Județului Bihor-Beiuș*, dosar 2/17.863/1940, f. 102).

IV

Oradea, 1 septembrie 1940 – Notă de protest adresată de consulul german la Oradea, Schuster, prefectului județului Bihor, împotriva demonstrației antigermane organizate de studenții orădeni în fața clădirii consulatului.

„**Consulatul German**

la 1 septembrie 1940

Oradea

Deutsches Konsulat

Groswardein

Igb. Nr. 360/3-40

Oradea,

Str. Nicolae Iorga 1

Telefon 21-35

Sehr geehrter Herr Präfekt!

Gestern abend fand vor dem Konsulate eine studentische Demonstration statt. Dieser Vorgang ist eine natürliche Sache und für jeden Jugenderzieher verständlich.

Ich bringe auch diesem Vorgang volles Verständnis entgegen und ich kann mit allen Rumänen aus vollem Herzen mitfühlen.

Dass aber aus der versammelten Menge als Sprechchor der Ruf: «*Pfui Schuster!*» ertönte, hat mich geschmerzt.

Nur ich weis, wie viel ich für Rumänien im Ganzen gearbeitet und wie viele Rumänen persönlich ich gefördert und in ihren Bestrebungen unterstützt habe. Meiner Ansicht nach habe ich es also nicht verdient, persönlich an der Öffentlichkeit verunglimpft zu werden.

Ich betone nochmals, dass mich diese Geste persönlich sehr gekränkt hat, und protestiere auf das energischste dagegen, dass meine Person mit den Ausdrücken des Missfallens für eine weltgeschichtliche Handlung in Verbindung gebracht werde. Indem ich Herrn General meiner Hochachtung versichere zeichne ich als.

Ihr ergebener

Oberst:

Schuster

Deutscher Konsul

Domniei Sale domnului
General Todoruț
Prefectul județului Bihor
Oradea”.

(SJBhAN, Fond *Prefectura Județului Bihor-Beiuș*, dosar 2/17.867/1940, f. 108).

V

Beiuș, 8 septembrie 1940 – Telegrama adresată de către prefectul județului Bihor-Beiuș Generalului Ioan Antonescu și Regelui Mihai I.

„Telegramă

Generalului Ioan Antonescu

Conducătorul Țării și Președinte al Consiliului de Miniștri
București

În ziua când ați luat în mână frâiele destinului nostru național, românii din Bihorul mutilat și atât de încercat și-au recăpătat toată nădejdea în ziua dreptății și vă doresc din toată inima viață lungă, pentru a da neamului românesc orizonturi noi și a-l așeza definitiv și puternic în drepturile și în hotarele sale naturale pe care nimeni să nu le poată năru. Stop. Dumnezeu să vă ajute. Stop.

Prefect de Bihor General în rezervă Todoruț. Expediat la 8 septembrie 1940.
Nr. 17845/1940”.

„Telegramă

Majestății Sale Regelui Mihai I

Românii de pe plaiurile Bihorului, atât de greu loviți de soartă, odată cu întregul neam își îndreaptă gândul și toată dragostea și speranța zilei de mâine către tânărul nostru Rege, care vine să deschidă neamului românesc o cale nouă de viață curată și sănătoasă, de la care așteaptă vindecarea tuturor rănilor și așezarea definitivă a neamului nostru în drepturile și hotarele lui firești. Stop. Dumnezeu dreptății să vă ajute și să vă țină mulți ani pentru binele țării și al neamului. Stop.

Prefect de Bihor General în rezervă Todoruț. Expediat la 8 septembrie 1940.
Nr. 17842/1940”.

(SJBhAN, Fond *Prefectura județului Bihor-Beiuș*, seria *Actele subprefectului*, dosar 3/17.845 și 17.842/1940, f. 149-151).

VI

Beiuș, 14 septembrie 1940 – Raport al Prefecturii județului Bihor-Beiuș înaintat Ministerului de Interne, cu privire la dimensiunile raptului teritorial suferit de județul Bihor, însoțit de propuneri de rearondare a comunelor și înființarea unor noi plase.

„Prefectura județului Bihor

Conținutul: Noua organizare administrativă a județului Bihor

Cancelaria Prefectului

Nr. 18053/1940

Domnule Ministru

Răspunzând ordinului Dumneavoastră telegrafic nr. 8375 din 12 septembrie 1940, cu onoare raportăm următoarele:

În trecut județul Bihor a fost format din 12 plăși, din municipiul Oradea și din comunele urbane, nereședințe, Beiuș și Salonta.

Datorită evenimentelor internaționale survenite, județul nostru a pierdut complet următoarele plăși: 1) Marghita cu 44 comune, 2) Săcuieni cu 11 comune, 3) Sălard cu 29 comune.

Din plasa Salonta au rămas în România următoarele notariate: 1) Ant, 2) Arpășel, 3) Boiu, 4) Ciumeghiu, 5) Ghiorac, 6) Homorog, 7) Tămașda cu comuna Regina Maria, 8) Tulca.

Din plasa Centrală a rămas la noi un singur notariat, anume Mierlău, cu comunele: Hidișelu de Jos, Hidișelu de Sus, Șumugiu.

Din această plasă au mai rămas la noi următoarele comune: Șauaieu, Sântelec și Felcheriu, sediul notarial al cărora a rămas în Ungaria, urmând ca aceste comune, conform propunerii noastre din raportul de față, să fie atașate altor notariate.

Din plasa Aleșd ne-au rămas următoarele comune fără sedii notariale: Damiș, Călătea și Dobricionești, care de asemenea urmează să fie atașate altor notariate.

Din plasa Tileagd ne-a rămas circumscripția notarială Șerghiș, cu comunele: Șerghiș, Surduc, Fâșca și Vârciorog.

Tot din această plasă ne-au rămas următoarele comune, ale căror sedii notariale au rămas în Ungaria: Hotar, Subpiatră, Tilecuș, Sărand, Chijic, Borșea, Copăcel, urmând ca și aceste comune să fie regrupate în notariate noi, conform propunerii de mai jos.

În Ungaria a rămas municipiul Oradea și comuna nereședință Salonta. Plășile Beiuș, Vașcău, Ceica, Beliu și Tinca, au rămas intacte.

Din această situație rezultă că am pierdut 82 circumscripții notariale cu 182 comune rurale, rămânându-ne 61 circumscripții notariale cu 238 comune rurale și comuna urbană Beiuș, actualmente capitala județului.

Teritoriul ce ne-a rămas din județul Bihor are o extindere de 4390 km pătrați, cu o populațiune de 220259 locuitori, conform recensământului din anul 1930, repartizați după cum urmează:

1	Plasa Aleșd	cu 3 comune	2569 locuitori
2	Plasa Beiuș	cu 62 comune	51086 locuitori
3	Plasa Beliu	cu 30 comune	20178 locuitori
4	Plasa Ceica	cu 47 comune	34494 locuitori
5	Plasa Centrală	cu 6 comune	5245 locuitori
6.	Plasa Salonta	cu 9 comune	18944 locuitori
7	Plasa Tileagd	cu 11 comune	11639 locuitori
8	Plasa Tinca	cu 26 comune	39074 locuitori
9	Plasa Vașcău	cu 44 comune	32042 locuitori
10	Comuna urbană Beiuș		4988 locuitori
Total			220259 locuitori

În urma dispozițiilor primite de la Onor Minister, Prefectura s-a evacuat la Beiuș, reîncepându-și activitatea pe data zilei de 6 septembrie, anul curent, împrejurare care a fost adusă la cunoștința Dumneavoastră cu raportul nostru.

Cu prilejul evacuării, din efectivul de 75 funcționari și oameni de serviciu de la Prefectura județului Bihor și preturile din județ, s-au refugiat până în ziua de azi 32 funcționari și 10 oameni de serviciu. Au rămas în Ungaria 13 funcționari și 9 oameni de serviciu. La preturile rămase intacte se găsesc 6 funcționari și 5 oameni de serviciu.

Din efectivul intern al Serviciului Tehnic al județului Bihor, care în total era de 14 funcționari și 2 oameni de serviciu, s-au refugiat până în prezent 8 funcționari, rămânând în Ungaria 6 funcționari și 2 oameni de serviciu. Efectivul extern al Serviciului Tehnic județean se compunea din 5 picheri și 59 cantonieri. Dintre aceștia au rămas în Ungaria 5 picheri și 25 cantonieri, iar restul de 5 picheri și 29 cantonieri se găsesc pe teritoriul rămas României.

S-au refugiat de asemenea până în prezent 4 pretori, 38 notari, 37 funcționari și oameni de serviciu de la Primăria municipiului Oradea și ICO (Intreprinderile Comunale Oradea), 21 funcționari și personal de serviciu de la comuna urbană nereședință Salonta, 14 funcționari de la notariate.

Funcționarii și oamenii de serviciu de la Prefectura județului au fost încarțiruiți împreună cu instituția în localitate, în mod provizoriu în localul Școlii Normale de Învățătoare pentru copii mici.

Trei din cei patru pretori refugiați urmează să fie plasați la plășile ce se vor înființa în baza propunerii noastre de mai jos, iar unul care este provizoriu și cu un serviciu de 1½ ani, să se pună la dispoziția onoratului Minister de Interne.

Notarii refugiați, în mod provizoriu au fost repartizați de către noi la diferitele notariate din județ, aceasta, pe de o parte pentru a asigura bunul mers al serviciilor, iar pe de altă parte pentru a descongեսtiona acest orașel de populațiunea refugiată.

Înaintăm aci, anexat, un tabel cu funcționarii și oamenii de serviciu refugiați de la Primăria municipiului Oradea și de la Primăria comunei urbane nereședință Salonta care în prezent, neputând fi plasați în județul nostru, stau șomeri și fără salarii, rugându-vă să binevoiți a dispune plasarea acestora în alte localități.

Funcționarii refugiați de la diferitele notariate au fost plasați de asemenea în mod provizoriu în județul nostru la notariate.

Considerând că plășile Vașcău, Ceica, Beiuș și Tinca, rămase intacte, sunt formate dintr-un număr prea mare de comune, până la 62, cu o întindere teritorială foarte mare și cu o populațiune numeroasă, se recomandă în mod imperios, în interesul asigurării bunului mers administrativ și gospodăresc al comunelor, o nouă regrupare a acestor plăși cu comunele rămase la noi din plășile Centrală, Tileagd, Salonta și Aleșd.

Acest deziderat a fost solicitat și imperios reclamat și în trecut, cu atât mai vârtos astăzi când urmează să dăm o pulsație de viață mai accentuată acestui județ de frontieră, cu o regiune săracă și muntoasă, iar pe de altă parte pentru a da posibilitatea de existență și plasarea multor refugiați din teritoriul ocupat.

În acest scop, bazați pe situația reală și constatările făcute de către noi, ne permitem a face propunerea de regrupare pe plăși și notariate a comunelor rămase în județul nostru, care se arată pe un tabel aparte pentru a se evidenția cât mai mult noua situație a județului.

Prin noua așezare, județul Bihor va fi format din 8 plăși, urmând ca la plășile nou înființate să plasăm pe următorii pretori: Vladimir Muțiu, Dr. Jurca Valer și Cornel Roșcanu, refugiați și foști titulari ai plășilor Centrală, Sălard și Săcuieni,

având un serviciu de 20 ani, iar pretorul Damian Ioan de la plasa Tileagd, fiind provizoriu, va rămâne la dispoziția onoratului Minister până când va deveni vacant un post de pretor.

Plasarea și repartizarea tuturor pretorilor la cele 8 plăși urmează a se face de către noi, cunoscători ai împrejurărilor locale și potrivit necesităților și aprecierilor noastre.

Cât privește localurile noilor preturi ce se vor înființa, problema s-ar rezolva fără greutate, întrucât imobilele notariatelor unde vor lua ființă noile preturi sunt destul de încăpătoare încât pot asigura și plasarea birourilor preturilor.

Comunele rămase fără reședință notarială, care vor forma în viitor noi circumscripții notariale sunt următoarele:

1. Borșa, Chijic, Copăcel și Sărand, care au aparținut circumscripției notariale Săcădat, vor forma un notariat cu reședința la Copăcel, deoarece comuna Săcădat a rămas în Ungaria;

2. Comunele Hotar și Subpiatră, rămase din notariatul Țețchea (plasa Tileagd), împreună cu comuna Călățeș din notariatul Peștere, rămas în Ungaria, vor forma un notariat cu reședința în comuna Hotar;

3. Comuna Damiș din plasa Aleșd, se anexează la notariatul Roșia din plasa Beiuș;

4. Comunele Felcheriu și Sântelec, rămase din plasa Centrală din notariatele Sânmartin și Oșorhei, se anexează la notariatul Tășad din plasa Ceica;

5. Comuna Șauaieu, rămasă din plasa Centrală (notariatul Apatu) va forma în viitor un notariat independent și va aparține plășii Tinca;

6. Comuna Tilecuș, rămasă de la notaritul Tileagd, se anexează la notariatul Șerghiș.

În baza motivelor mai sus expuse, cu onoare vă rugăm să binevoiți a aproba noua împărțire administrativă a județului nostru și a dispune publicarea urgentă a deciziei de aprobare în Monitorul Oficial, pentru a putea proceda cu precădere la organizarea noilor plăși și circumscripții notariale.

Beiuș la 14 septembrie 1940

Prefect

General în rezervă *Todoruț*

Șeful Cancelariei

Târnoveanu”.

(SJBhAN, Fond *Prefectura județului Bihor-Beiuș*, seria *Actele subprefectului*, dosar 32/1940, f. 52-65).

VII

Timișoara, 20 septembrie 1940 – Decizia Rezidentului Regal al Ținutului Timiș în legătură cu noua organizare administrativ-teritorială a județului Bihor-Beiuș pe plase și notariate.

„**România**

Ținutul Timiș

Privește: Repartizarea comunelor din județul Bihor pe plăși și notariate
Nr. 33792

Deciziune

Rezidentul Regal al Ținutului Timiș

Văzând adresa Ministerului de Interne, Direcțiunea Administrației locale, nr. 8515 din 16 septembrie 1940, prin care se trimite acestui Ținut copia Decretului-lege nr. 3119 din 13 septembrie 1940, privitor la noua delimitare a circumscripțiilor județelor Bihor, Cluj-Turda, Târnava Mare, Târnava Mică și Brașov, precum și la unele schimbări din circumscripțiile teritoriale ale ținuturilor Timiș, Marea, Dunărea de jos, Prut, Suceava;

Având în vedere că prin suscitatul Decret-lege, la art. I, punct 1, se dispune că județul Bihor va avea ca circumscripție teritorială comunele rămase României din vechiul județ Bihor, având reședința în comuna urbană Beiuș, iar la art. II, punctul 1, județul Bihor trece în circumscripția teritorială a Ținutului Timiș;

Având în vedere că prin adresa Ministerului de Interne, nr. 3119 din 13 septembrie 1940, se dispune să se facă repartizarea comunelor rămase în circumscripția teritorială a județului Bihor, pe plăși;

Având în vedere că în conformitate cu dispozițiunile cuprinse în art. 103 din Legea Administrativă, orice modificare teritorială a circumscripției plășilor se face prin decizie de către Rezidentul Regal;

Având în vedere raportul prefectului județului Bihor, din care rezultă că în urma delimitării noii frontiere româno-ungare, din cele 12 plăși din câte a fost format vechiul județ Bihor, au rămas României intacte plășile Vașcău, Beiuș, Ceica, Beliu și Tinca, cu 209 comune rurale, iar din plășile Aleșd, Salonta, Tileagd și plasa Centrală au rămas României 29 comune rurale;

Că prin acest raport, domnul prefect al județului propune în interesul asigurării bunului mers al serviciului administrativ și gospodăresc al comunelor o nouă regroupare a lor pe plăși, în sensul ca toate comunele rămase județului Bihor să fie repartizate în 8 plăși, putându-se astfel rezolva și problema plasării pretorilor și funcționarilor refugiați din plășile cedate Ungariei;

Având în vedere însă că din examinarea propunerii făcute de domnul prefect al județului se constată că în plasa Ceica se înglobează și comunele: Copăcel, Sărand, Chijic, Borșea, Hotar, Subpiatră, Călățea, Șerghiș, Fâșca, Vârciorog, Surduc și Tilecuș, care sunt așezate pe panta inversă a munților și nu au nici o legătură de comunicație spre centrul plășii;

Că astfel fiind, pentru a asigura buna administrare a acestor comune și a putea aproviziona populația cu alimentele necesare este nevoie de a se crea un centru administrativ în una dintre aceste comune, urmând ca organul administrativ conducător să țină contactul permanent cu centrul județului, să supravegheze rezolvarea problemelor de orice natură și să se îngrijească de satisfacerea intereselor vitale ale populației;

Având în vedere că o parte din comunele rămase României au aparținut notariatelor din comunele cedate Ungariei, astfel că pe lângă regrouparea comunelor pe plăși este nevoie de o nouă arondare a lor pe notariate;

Că prin raportul domnului prefect al județului se fac propuneri concrete în acest sens, ținând seama de situația geografică, de comunicație și de interesele generale ale locuitorilor;

Având în vedere cele expuse mai sus, în virtutea drepturilor conferite prin art. 103 din Legea Administrativă:

Decide

Art. I. Repartizează comunele rurale ale județului Bihor, rămase României, pe plăși și notariate după cum urmează:

Plasa Beiuș

Notariatul	Comuna	Notariatul	Comuna
Budureasa	Budureasa	Pocola	Pocola
	Cărbunari		Feneriș
	Saca		Petrani
	Teleac		Sânmartin
	Săliște de Beiuș	Remetea	Remetea
Căbești	Căbești		Drăgoteni
	Josani-Gurbești		Șoimuș-Petreasa
Curățele	Curățele		Meziad
	Nimăiești		Delani
	Pociovești	Roșia	Roșia
	Burda		Sohodol-Lazuri
	Cresuia		Damiș
	Binșele	Uileacu de Beiuș	Uileacu de Beiuș
Finiș	Finiș		Vălani
	Fiziș		Prisaca
	Ioaniș		Forău
	Șuncuiș		Borz

Plasa Beliu

Notariatul	Comuna	Notariatul	Comuna
Agriș	Agriș		Mocirla
	Botfeiu		Tăgădău
	Cumănești	Craiova	Craiova
	Clit		Chișlaca
	Hășmaș		Coroiu
	Urviș de Beliu		Rogoz de Beliu
Archiș	Archiș		Șiad
	Bârzești	Măraș	Măraș
	Cărand		Ciunțești
	Groșeni		Hodișel
	Nermiș		Secaciu
	Sâc		Stoinești
Beliu	Beliu	Ucuiș	Ucuiș
	Benești		Susag
	Bochia		Tălmăciu

Plasa Ceica

Notariatul	Comuna	Notariatul	Comuna
Ceica	Ceica		Crâncești
	Cârpești Mici		Topa de Jos
	Ceișoara		Topa de Sus
	Corbești	Lăzăreni	Lăzăreni
	Dușești		Bicăcel
	Incești		Calea Mare
	Topești		Cărăndeni
Dobrești	Dobrești		Cărănzul

	Luncasprie		Gruilung
Drăgești	Drăgești		Miheleu
	Bucium	Mierlău	Mierlău
	Bucuroaia		Hidișelu de Jos
	Cotiglet		Hidișelu de Sus
	Stracoș		Șumugiu
	Dicănești	Tășad	Tășad
Hidișel	Hidișel		Felcheriu
	Cârpeștii Mari		Sântelec

Plasa Șerghiș

Notariatul	Comuna	Notariatul	Comuna
Șerghiș	Șerghiș		Sărand
	Fâșca		Chijic
	Vârciorog		Borșea
	Surduc	Hotar	Hotar
	Tilecuș		Subpiatră
Copăcel	Copăcel		Călătea

Plasa Holod

Notariatul	Comuna	Notariatul	Comuna
Cociuba Mare	Cociuba Mare		Săucani
Ginta	Ginta		Săliște de Pomezeu
	Căpâlna	Sâmbăta	Sâmbăta
Lupoaia	Lupoaia		Copăceni
	Dumbrăvița		Ogești
	Forosisg		Rotărești
	Hodiș		Vărășeni
	Valea Mare de Codru	Vintere	Vintere
Pomezeu	Pomezeu		Holod
	Câmpani		Rogoz
	Sitani		Săldăbagiu Mic
	Spinuș de Pomezeu	Ursad	Ursad
	Vălni		Șoimi
Răbăgani	Răbăgani		Dumbrăvița de Codru
	Albești		Sânicolau
	Hidiș		Poclusa de Beliu
	Coșdeni		Urviș

Plasa Crișu Negru

Notariatul	Comuna	Notariatul	Comuna
Ant	Ant	Ghiorac	Ghiorac
Arpășel	Arpășel	Talpoș	Talpoș
Batăr	Batăr	Tămașda	Tămașda
Boiu	Boiu		Regina Maria
Ciumeghiu	Ciumeghiu	Tulca	Tulca

Plasa Sudrigiu

Notariatul	Comuna	Notariatul	Comuna
Buntești	Buntești		Măgura
	Ferice		Valea Neagră de Jos
	Poienii de Sus		Valea Neagră de Sus
	Poienii de Jos	Lazuri de Beiuș	Lazuri de Beiuș
	Lelești		Băleni
	Săud		Cusuiuș
Drăgănești	Drăgănești		Hinchiriș
	Negru	Pietroasa	Pietroasa
	Belegeni		Gurani
	Șebiș		Cociuba Mică
	Talpe	Rieni	Rieni
	Țigănești		Ghighișeni
	Mizieș		Petriteni
Dumbrăvani	Dumbrăvani		Sudrigiu
	Brădet	Târcaia	Târcaia
	Broaște		Târcăița
	Chișcău		Mierag
			Totoreni

Plasa Tinca

Notariatul	Comuna	Notariatul	Comuna
Belfir	Belfir		Oșand
	Girișu Negru	Miersig	Miersig
Cheșa	Cheșa		Sititelec
	Petid	Ianoșda	Ianoșda
	Cărăsău	Olcea	Olcea
Gurbediu	Gurbediu		Călacea
	Căuajd	Șauaieu	Șauaieu
Homorog	Homorog	Tăut	Tăut
Husasău de Tinca	Husasău de Tinca	Tinca	Tinca
	Fonău		Râpa
	Gepiș		Mociar

Plasa Vașcău

Notariatul	Comuna	Notariatul	Comuna
Băița	Băița		Cociuba Mică
	Câmpanii de Jos	Rieni	Rieni
	Câmpanii de Sus		Ghighișeni
	Fânațe		Petriteni
	Poienii de Jos		Sudrigiu
	Lelești	Târcaia	Târcaia
	Săud		Hârzești
Drăgănești	Drăgănești		Sighiștel
	Negru	Cărpinet	Cărpinet
	Belejeni		Călugări
	Șebiș		Izbuc
	Talpe		Vărzarii de Sus

	Țigănești	Criștior	Criștioru de Jos
	Mizieș		Criștioru de Sus
Dumbrăvani	Dumbrăvani		Leheceni
	Brădet		Poiana
	Broaște		Săliște de Vașcău
	Chișcău	Lunca	Lunca
	Măgura		Briheni
	Valea Neagră de Jos		Hotârel
	Valea Neagră de Sus		Sârbești
Lazuri de Beiuș	Lazuri de Beiuș		Seghiște
	Băleni		Șteiu
	Cusuiș		Șuștiu
	Hinchiriș	Vașcău	Vașcău
Pietroasa	Pietroasa		Câmp
	Gurani		Colești
			Vărzarii de Jos

Art. II. Serviciul Administrației Locale și domnul prefect al județului Bihor sunt încredințați cu executarea prezentei deciziuni.

Timișoara, la 20 septembrie 1940

Rezident Regal:

Șeful serviciului:

Al. Marta

Danaiciu”.

(SJBhAN, Fond *Prefectura județului Bihor-Beiuș*, seria *Actele subprefectului*, dosar 32/1940, f. 81-91).

VIII

București, 21 septembrie 1940 – Adresă a Ministerului de Interne prin care solicită Prefecturii județului Bihor să întocmească statistica localităților bihorene rămase în teritoriul cedat Ungariei.

„**România**

Ministerul Internelor

21 septembrie 1940

Direcțiunea Administrației Locale

Domnului prefect al județului Bihor

Orașul Beiuș

Ministerul, dorind a cunoaște situația exactă a noii granițe fixate între statul român și cel ungar în urma cedării unei părți din Nordul Transilvaniei, avem onoarea a vă ruga să binevoiți a lua măsuri să se cerceteze pe teren și să ni se comunice de urgență numele comunelor și satelor lor componente din acel județ, care se găsesc situate dea-lungul noii frontiere cu Ungaria.

Totodată veți lua măsuri ca Serviciul Tehnic județean să traseze pe harta administrativă a județului dumneavoastră, ce era în vigoare la 30 august 1940, noua graniță realizată după cedare, pe care hartă o veți înainta Ministerului odată cu celelalte științe.

p. Ministru
ss. indescifrabil

Director
ss. indescifrabil

Tabel

despre numele comunelor din raza județului Bihor care se găsesc situate de-a-lungul noii frontiere cu Ungaria

1. Ant	2. Ianoșda	3. Felcheriu	4. Tilecuș
5. Regina Maria	6. Miersig	7. Sântelec	8. Hotar
9. Ciumeghiu	10. Șauaieiu	11. Sărand	12. Subpiatră
13. Tulca	14. Hidișelu de Jos	15. Chjic	16. Călățea
17. Homorog	18. Hidișelu de Sus	19. Borșa	20. Damiș

Beiuș la 30 septembrie 1940
Șeful Serviciului Tehnic
Inginer Gheorghe Dănilă

Tablou

de comunele din județul Bihor, cedate Ungariei

1. Aleșd	2. Chișirid	3. Ghida	4. Chioag
5. Aștileu	6. Cordău	7. Huta Voievozi	8. Ciuhoi
9. Aușeu	10. Episcopia Bihor	11. Iteu	12. Ciulești
13. Bălnaca	14. Fughiu	15. Margine	16. Fegernic
17. Beznea	18. Girișu de Criș	19. Marghita	20. Gurbești
21. Birtin	22. Haieș	23. Mișca	24. Hodoș
25. Borod	26. Leș	27. Petreu	28. Hăucești
29. Borozel	30. Nojorid	31. Popești	32. Mihai Bravu
33. Bratca	34. Oșorhei	35. Satu Barbă	36. Niuved
37. Bulz	38. Paleu	39. Sacalasa	40. Nădar
41. Butan	42. Palota	43. Sacalasa Nou	44. Parhida
45. Cacuciu Nou	46. Păuș	47. Săldăbagiu de Barcău	48. Pocluș de Barcău
49. Cacuciu Vechi	50. Regele Ferdinand	51. Sânlazăr	52. Roșiori
53. Cetea	54. Rontău	55. Socet	56. Sarcău
57. Chistag	58. Săldăbagiu de Munte	59. Spurcani	60. Sălard
61. Cornișel	62. Sânmartin	63. Suiug	64. Săliște
65. Cuieșd	66. + Băile Felix	67. Suplacu de Barcău	68. Sântimreu
69. Dobricionești	70. Sântandrei	71. +Dolea	72. Sârbi
73. Gălășeni	74. Sântău Mare	75. +Valea Cerului	76. Sărsig
77. Gheghie	78. Sântău Mic	79. Tăuteu	80. Sfârnaș
81. Groși	82. Sântion	83. Tria	84. Spinuș
85. Josani	86. Seleuș	87. Varviz	88. Șișterea
89. Lorău	90. Tărian	91. Vărzari	92. Șușturogiu
93. Luncșoara	94. Toboliu	95. Voivozi	96. Tămășeu
97. Lugașu de Jos	98. Uileacu de Munte	99. Ateaș	100. Tăutelec
101. Lugașu de Sus	102. Abram	103. Berechiu	104. Vaida
105. Măgești	106. Abrămuț	107. Bicaciu	108. Bălaia

109. Ortiteag	110. Albiș	111. Cefa	112. Botean
113. Peștere	114. Almașu Mare	115. Gepiu	116. Brusturi
117. Peștiș	118. Balc	119. Inand	120. +Vărăsău
121. Ponoară	122. Bogei	123. Mădăras	124. Husasău de Criș
125. Remeți	126. Borumlaca	127. Mărțihaz	128. Ineu
129. Șinteu	130. Budoii	131. Roit	132. Orvișele
133. Șuncuiuș	134. Buduslău	135. Sânicolau Român	136. Păulești
137. Tinăud	138. Cheț	139. Cadea	140. Picleu
141. Topa de Criș	142. Chiraleu	143. Cenaloș	144. Poșoloaca
145. Vadu lui Carol	146. Chiribiș	147. Cherechiu	148. Săbolciu
149. Valea Mare de Criș	150. Chișlaz	151. Ciocaia	152. Săcădat
153. Valea Neagră de Criș	154. Ciutelec	155. Cubulcut	156. Tileagd
157. Alparea	158. Crestur	159. Diosig	160. +Borșa
161. Apateu	162. Cohan	163. Olosig	164. +Călătani
165. Betfia	166. Cuzap	167. Săcuieni	168. Telechiu
169. Biharea	170. +Pădurea Neagră	171. Sâniob	172. Țețchea
173. Borș	174. Derna	175. Sânicolau de Munte	176. Țigănești de Criș
177. Cauaceu	178. Dernașoara	179. Târgușor	180. +Loranta
181. Cheresig	182. Dijir	183. Almașu Mic	184. Uileacu de Criș
185. Cheri	186. Făncica	187. Burzuc	188. Urvind
189. Cihei	190. Ghenetea	191. Cetariu	

Beiuș, la 9 octombrie 1940”.

(SJBhAN, Fond *Prefectura Județului Bihor-Beiuș*, dosar 2/18.523/1940, f. 283, 286, 294-296).